

ritat que hi ha *sirgar*, que tenim prou ben localitzat a l'Erau, per Pastre: «*cirgà*: peïner, travailler beaucoup» (*Le Dialecte de Clermont-l'Hérault*, s. v.). Però res d'això no hi ha en l'antiga llengua d'oc, ni en trobo cap testimoni antic; i també el *TdF* ho dona només com a llgd., i en un breu article, on no en cita altra prova que dos versos del felibre Jr. Sans, de Beziers (n. l'any 1820): «vengut, en pla *sirgant*, au bout de tous affaires», «*sirgan* pla toutes dous»: tots dos testimonis, doncs, a 50 o 90 km del límit català. I que Mistral no coneixia gaire aquest mot, es veu ja pel fet que no hi afegeix res i ni tan sols el defineix bé («s'agiter, se démener»), com ho fa Pastre: ni més ni menys com en català (no es tracta, com ja mostren els contextos, de remenar-se o moure's vanament sinó de 'maldar de valent', *pla* és 'de debò').

I aquest verb *sirgar* té verament tanta importància com sembla creure tothom? Era aquest verb occità el que els etimòlegs estrangers tingueren present, negligint el subst. hispànic *sirga*, bàsic i més estès. No és que el veb manqui d'importància: en català ja el tenim documentat una trentena d'anys més tard que el substantiu, encara que no n'hi hagi més fins als nostres dies que el de 1449 que assenyala el *DAG*. on «per l'abundància d'aygues --- de pluges una sola persona no pusca *sirgar* la barca»; en cast. no apareix fins 300 a. després del subst. «*sirgar*: llevar un navío a la *sirga*», *DAut.* 1739; en port. un poc abans que el subst., car l'usà García de Mascarenhas, c. 1650. Cert que *sirga* apareix amb caràcter postverbal en totes tres llengües, com a nom d'acció, presuposant l'existència del verb: *vay á sirga* i *trazer alguém á sirga* contenen una locució adverbial que pot venir del substantiu, però la frase de Ferreira *andar á sirga de outrem* més aviat sembla postverbal. En castellà Nebrixa (c. 1495) defineix *sirga* clarament com a postverbal (oblidant fins i tot el substantiu) «manera de llevar barco, *tractus*» (seguit per Oudin «*yr a la sirga*: hallear et tirer un basteau avec une corde») i així el trobem repetidament en Fz de Oviedo, en l'any 1525: «e aquestas leguas a la *sirga* todas, llevando el agua hasta los pechos los que tiraban de la cuerda de la *sirga*», «estas veinte leguas las andovieron a la *sirga*, con el agua hasta los pechos los que tiraban la cuerda de la *sirga*» al llarg del riu (*Historia de Indias* xxiv, 8; i, 23).

Doncs això també és conegut en cat.: més d'un cop ho he vist fer als pescadors de StPolM quan la ventada els ha dut, tornant, en un indret una mica apartat de la platja, cap a Canet; a l'Escala el patró amic d'En Giner, que pronunciava *širga*, li va explicar «tirar a la *širga*, remolcar una embarcació estirant-la amb una corda vora d'una platja»; ell i jo, en escriure'n una noteta de 1936, *EntreDL* III, 181, ens ateníem llavors a l'etimologia de Diez-M-Lübke, però el patró cuità a observar-li que «*xirga* és la corda amb què s'estira l'embarcació. la lliguem en un forat especial a un terç de proa» (1937); veg. encara *BDC* III, 53, i XII, 65.

Dura manera d'esforçar-se la d'aquesta gent de mar

de ribera Per això, en el cat. comú, *sirgar* és 'treballar de valent, maldar de veres' (*DAG* i Barnils II, 9, 10); i així ho tenim ja en JRoig, quan ens pondera com les dones es qualifiquen a si mateixes de «--- oca, / curiosa lloca, / cadella amiga, / *sirgant* formiga, / simpla coloma, / lisa de ploma / e sense fel» (v. 7752). Vet aquí, doncs, perquè aquest mot de tanta força afectiva, s'ha propagat des del català fins a mig camí de Marsella.

Però no exagerem: el més important, i el bàsic, és el substantiu *sirga* més que el verb *sirgar* que naturalment va derivar-se'n.

D'altra banda sempre és preferible una etimologia que expliqui l'ibero-romànic *sirga* per una família de mots ibero-romànics coneguda, i no pas per un ètímon hipotètic. I per això sol ja mereix molta atenció la idea de Carolina Michaëlis de Vasconcelos (*KJRPb.* IV, 339) d'unir *sirga* amb el cast. i port. *sirgo* 'teixit de seda', que en la variant semàntica de 'cordó de seda', la més valuosa en el nostre sentit, i és documentada en gallego-portuguès c. 1250 (*Cantigas de Sta. Maria*, 6957); en termes anàlegs s'expressà Fouché-Delbosch (*RHisp.* xxxiii, 591-3); sense oblidar, ell i la Dra. Michaëlis, de posar de relleu que el port. *sirgueiro* no sols és 'passamaner' sinó també 'corder' («seiler», «posamentier»).

Tinguem present que ni *sirgo* ni *sirga*, en aquests i en altres significats, encara més semblants al que ens preocupa, han estat estranys al català, car entre altres accs *sirga* és també la corda del pou (Urgellet, C de Tremp, *AlcMoll*) i la «cordeta que aguanta la marcada dels palangres» a Badalona (*DAG*) i a Blanes (ERoig, *BDC* XII, 65); *sirgueta* 'cordill del palangró del qual pengen les braçolades, de les quals pengen els fils que porten els hams', també a Blanes. L'existència i vida pròspera de *sirgo* 'seda' en castellà i fins en català primitiu, ha quedat demostrada en els articles JERGA i JILGUERO (portuguès *silgueiro*, *sirg-*) del *DCEC/DECH* i ací *SARGA*, en els quals he provat que vénen del gr.-ll. *sēRICUS*, -A, -UM, i que a causa de la pronúncia *si-* del grec tardà tan justificada hi estava la variant *si-*, almenys, com *sē-*. En tot cas «cordón de *sirgo*: funiculus sericus» ja està registrat inequívocament pel Nebrixa c. 1495; ja es parla de casulles i vànoves de *sirgo* en un doc. de Castella de 853 (Steiger, *Fs Jud* 1942, 630 22, 25), i en un inv. aragonès de 1374 se cita una *alfacera* o estora «de junco *sirguada*» o sigui entreteixida amb cordó de seda (*BRAE* II, 344).

Tanmateix, per assegurar bé aquesta etimologia de *sirga* 'corda' convindria provar que aquest material va usar-se per *sirgar*, i la prova d'aquest punt hauré de deixar-la per a d'altres més coneixedors de la cultura material. Que s'ha usat seda sovint per fer cordes i escales de corda és un fet conegut; i així s'ha practicat en casos en què convenia un objecte de poc pes i volum, però de gran resistència; és clar que aquestes qualitats són importants en moltes de les tasques descrites abans: l'única cosa que caldria demostrar és que es va usar aquest material car, en feina tan penosa, o